

O SAKRALNOJ BAŠTINI BLATA XIX. I XX. STOLJEĆA

Vinicije B. Lupis

UDK 726.54 (497.5 Blato) „18/19“

Izvorni znanstveni rad

Vinicije B. Lupis

Institut Ivo Pilar, Zagreb

Autor donosi nove spoznaje o sakralnoj baštini Blata tijekom XIX. i XX. stoljeća. Arhivskim radom otkrio je ugovor o gradnji kapele sv. Vincence u Blatu, gdje se utvrdilo autorstvo uglednoga hrvatskoga baroknog graditelja Ignacija Macanovića. U ovom radu obradio je oltarnu palu lokalnog slikara Spasa Foretića. Na osnovu arhivskih istraživanja atribuirao je oltarnu palu sv. Josipa iz župne crkve u Blatu mletačkom slikaru iz XIX. stoljeća Giovanniiju Battisti Carreru iz 1838. godine. Opisao je i oltarnu palu iz crkve sv. Vida u Blatu, djelo mletačke slikarice Antoniette Brandeis a osamdesetih godina XX. stoljeća, a najvjerojatnije se radi o donaciji splitskoga biskupa Marka Kalogjere. Reatribuirao je ophodno raspelo bratovštine sv. Vincence uglednom kotorskom zlataru Bogdanu Kaluđereviću s kraja XIX. stoljeća.

Blato, drugi otočni centar po političkoj i gospodarskoj važnosti na otoku Korčuli, dugi niz stoljeća imalo je nesmetan razvoj, oblikovaši se urbanistički uokolo više fortifikacijskih punktova – obiteljskih kaštela, nikada ne podigavši zidine. Disperzivni oblik naselja, s više fortifikacijskih sklopova i sakralnih spomenika povezivala je centralna plokata i župna crkva Svih svetih. Zbog svojeg oblika i bez zidina Blato se vrlo često zapostavljalo, marginariziralo, izgubivši iz vida činjenicu da pripada skupini naselja sličnoga urbaniteta, makar se ona nalazi na morskoj obali poput Perasta ili Lopuda. Unutar stare jezgre današnjeg Blata imamo jasno definirane renesansne i barokne sklopove, ulice, a tijekom XIX. stoljeća Blato dobiva cijeli niz novih neostilskih građevina i prijeko potrebnu infrastrukturu poput ribarnice, javnih zgrada i privatnih palača. Ovu raspravu upravo ćemo započeti najznačajnijim arhitektonskim pothvatom na početku XIX. stoljeća, a to je izgradnja kapele sv. Vincence u sklopu župne crkve Svih svetih u

Blatu. Cvito Fisković ispravno je primijetio da smještaj blatske kapele odgovara smještaju renesansne trogirске kapele Orsini (bl. Ivana Trogirskog) u trogirskoj prvostolnici, gdje je pristupni portal postavljen sučelice romaničkim vratima. Četverouglasta kapela sv. Vincence presvođena je bačvastim svodom, a u nju vodi široki ulaz uokviren dvama profiliranim pilastrima, izdignutima na visokim profiliranim bazama postavljenim na stepenicama povišenog pločnika. Pilastri drže složene imposte i ravne glavice četvrtastih profila, nad kojim je visoko profilirani luk s istaknutim zaglavnim kamenom, čistih linija, bez suvišnog detaljiziranja. Impozantni ulaz u kapelu Fisković je prepoznao kao naznaku klasicizma, dok bi ga ipak trebalo sagledati u konstelaciji ugledanja na trogirsku renesansnu kapelu, izravni predložak za blatsku kapelu, koja je svojom izgradnjom posve izmjenila doimanje unutrašnjosti slojevite trobrodne župne crkve. Dosad se pisalo o gradnji kapele sv. Vincence u Blatu,¹ ali iz dosadašnje literature nije bilo poznato ime graditelja, već samo podatak da je nadstojniku gradnje iz Trogira posebno plaćen nacrt kapele, odnosno karton na kojem je nacrtan 1800. godine.²

Notarski ugovor sklopljen 4. ožujka 1800. godine pred javnim bilježnikom Bartulom Donandinijem i Nadalom (Božom) i Andrijom G(J)eričićem i predstavnicima Blata – sucima Malog vijeća mjesta Blata, Antom Frankovim Žaknićem, otklonio je enigmu o autorstvu kapele sv. Vincence, jer se iz njega saznalo puno ime i prezime projektanta Ignacija Macanovića (Trogir, 29. I. 1727. – 7. X. 1807.), (*Proto Signor Ignazio Mazanovich di Traù*). U tom dosad nepoznatom ugovoru braća G(J)eričići obvezuju se izraditi kamene elemente: kapitele, pilastre, nadvratnike itd. po nacrtu majstora Ignacija Macanovića iz Trogira i to od kamena s otoka Vrnika.³ Na osnovu ovog ugovora zaključujemo da su Božo i Andrija G(J)eričić izradili svu kamenu plastiku u kapeli sv. Vincence samo u svojstvu kamenorezaca, a ne idejnih tvoraca. Oni su sve izradili na osnovi nacrtu majstora Macanovića, nadopunivši ovim arhivskim izvorom dosadašnje spoznaje o građevnoj djelatnosti ovoga najistaknutijeg člana obitelji graditelja, za koju se predmnijeva da vuče svoje podrijetlo iz Dubrovnika.

Kapela sv. Vincence će kao posebna kapela za čuvanje svetičinih moćiju imati svoj uzor, kao što smo ranije naveli, u kapeli sv. Ivana Trogirskog, gdje se također nalaze uz kamenu arku anđeli, a pod čijim je nogama – koje li slučajnosti, pokopan korčulanski biskup Josip Kosirić Teodošević 1802. godine.⁴ Ignacije Macanović radio je na trogirskoj prvostolnici – na kamenom koru i izradio je kopiju kamenog reljefa Boga Oca u samoj kapeli Orsini.⁵

¹ C. Fisković, »Župna crkva u Blatu na Korčuli«, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 16, Zagreb, 1992., 77-96.

² C. Fisković, o.c., 1992., 87.

³ V. B. Lupis, »Nove spoznaje o sakralnoj baštini Blata«, *Blato do kraja 18. stoljeća*, sv. 3, Blato, 2005., 132-133; Državni arhiv u Dubrovniku (dalje DAD), Javni bilježnici Korčule (dalje JBK), Bartul Donadini, kut. 1. sv. I., 50'-51'

⁴ Vinicije B. Lupis, »Josip Kosirić Teodošević biskup korčulanski (1787. – 1802.)«, *Godišnjak Muzeja grada Korčule*, 10, Korčula, 2005., 175-191; isti, Katalog izložbe, *Josip Kosirić Teodošević biskup korčulanski (1787. – 1802.)*, Blato, 2005., 1-6.

⁵ C. Fisković, o.c., 1992., 83.

Pogled na kapelu sv. Vincence u župnoj crkvi u Blatu

Ignacije Ivanov Macanović između ostalog gradio je župnu crkvu u Nerežišćima sa zvonikom, a njegovim najcjelovitijim ostvarenjem smatra se zvonik župne crkve u Donjem Humcu. Radio je na župnoj crkvi u Kaštel Štafiliću, na gatovima u splitskoj luci, vojarnama u Drnišu i podigao je zdravstveni ured u Trogiru, gdje radi na kopnenim gradskim vratima i novoj kući u kompleksu palače Garagnin. Posljednji njegovi važniji radovi vezani su, kako smo već spomenuli, uz trogirsku prvostolnicu, župne crkve u Pučišćima i Velome Drveniku.⁶ Blatska kapela sv. Vincence zasigurno je jedno od najuspjelijih djela ovoga istaknutoga hrvatskoga baroknog graditelja na dalmatinskom području.

⁶ C. Fisković, »Ignacije Macanović i njegov krug«, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* (dalje PPUD) 9, Split, 1955., 255; Isti, »Barokno sakralno graditeljstvo Kaštela s prilogom definiciji djela Ignacija Macanovića«, *Zbornik Kaštela kolijevka Hrvatske*, Kaštela, 1999., 121-123; F. Celio Cega, »Manji graditeljski zahvati i preinake na kućama obitelji Garagnin u Trogiru tijekom XVIII. stoljeća«, *PPUD*, 38, Split, 1999./2000., 346-348; I. Babić, »Jedna prostorna intervencija Ignacija Macanovića u Trogiru«, *PPUD*, 38, Split, 1999./2000., 305-336.

Možda je korčulanski biskup Kosirić, koji će biti pokopan dvije godine kasnije u trogirskoj kapeli sv. Ivana Trogirskog⁷ po sklapanju notarskog ugovora, nastojao da kao uzor blatskoj upravo bude ova glasovita kapela, izabравši tada najboljeg domaćeg graditelja iz istoga grada. Svakako, da je otkrivanje dosad nepoznate činjenice o projektiranju blatske kapele sv. Vincence – najznačajnijega baroknog poduhvata uopće na otoku Korčuli uz Masarijevu kapelu sv. Križa na Badiji, bacilo posve novo svjetlo na posljednju fazu rada Ignacija Macanovića, koji zaslužuje jednu posebnu monografiju. Jedina enigma ostaje zasad u kape- li sv. Vincence utvrditi autorstvo dvaju mramornih anđela uz svetičin mramorni sarkofag.

Treba nešto reći o nadopunama poznavanja likovnih prilika prvih desetljeća XIX. stoljeća na otoku Korčuli, kao dijelu šire dubrovačke okolice i istovjelnoga kulturnog kruga. Tako, početkom XIX. Stoljeća u gradu Korčuli djeluje slikar Petar Bezzi, autor oltarne pale portante 1800. za oltar sv. Felicija u crkvi sv. Ivana Krstitelja u Kaštel Starome.⁸ Riječ je o slikaru skromnih likovnih mogućnosti, opora kolorita i lošeg crteža, s uporištem u ikonografskim rješenjima baroknog razdoblja. Tom vremenu pripadaju korčulanski slikari: Josip Zmajić i Spaso Foretić.⁹ Tu valja ubrojiti i dva slikara amatela, Vicka Zafrona i Todora Kaloderu.¹⁰ Slikar Foretić već je prepoznat kao autor oltarne pale iz crkve Gospe od Sniga u Borju na Pelješcu iz 1841.¹¹ Na oltarnoj pali iz Borja odražava se sva nemoć slikara u rješavanju složene kasnobarokne kompozicije širokim namazima kista i plošnošću likova.

Na osnovu likovne komparacije Spasu Foretiću treba pripisati oltarnu palu iz sakristije korčulanske prvostolnice, kao i sliku iz sale od prokure bratovštine sv. Roka, gdje je prikazan sv. Sebastijan, sv. Gajetan, sv. Roko i Bogorodica s Kristom. Ova oltarna pala dvodjelne kasnobarokne kompozicije pripada tipičnom »umornom« slikarstvu umjetnika koji je slagao likove s grafičkih listova, tako sv. Sebastijan izravno oponaša bakrorez Johanna Müllera, koji je reproducirao palu

⁷ Korčulanski plemić i pisac Petar Kanavelić oko 1711. godine napisao je spjev *Sveti Ivan biskup trogirski*, a jedan se rukopis čuva u Arhivu Ameri (I – 6/2, br. *Život sv. Ivana Trogirskog od Petra Canavellicha*). Kult blaženoga Ivana Trogirskog bio je nazočan u Blatu, jer se u kapeli sv. Liberana u Blatu časti trogirski blaženik, gdje se na oltarnoj pali nalazi naslikan njegov lik. U ovoj je crkvi bio običaj da se održi pjevana misa na dan sv. Liberana, sv. Nikole, sv. Josipa i blaženog Ivana Trogirskog. Iz tog razloga se na ovom oltaru nalaze prikazani svi ovi sveci. Blaženi Ivan Trogirski/Ursini nalazi se naslikan i na bočnom oltaru sv. Antuna Padovanskog u korčulanskoj prvostolnici. U knjižnici župnog ureda u Blatu čuva se obrednik blaženog Ivana. Kult blaženog Ivana na otoku Korčuli intezivno je širio korčulanski biskup Nikola Španić krajem XVII. stoljeća.

⁸ A. Babin, *Crkva sv. Ivana Krstitelja u Kaštel Starome*, Kaštela, 2004., 22.

⁹ C. Fisković, o.c., 1975., 156.

¹⁰ A. Kapor, »Graditelj i slikar Josip Zmajić«, *Peristil*, 18/19, Zagreb, 1975./76., 129-136.

¹¹ C. Fisković, »Slikar Medović u zavičaju«, *Mogućnosti*, 11, Split, 1973.; V. B. Lupis, *Pelješka Župa u povodu 600. obljetnice župne crkve Uznesenja Marijina u Kuni*, Kuna 1996., 43.

Con li luti taglia pietra Nadal ad Andrea Fratelli
 Savicich, qui parte il solo datato che promette p.^o l'altro
 Fratello da tutto di fare l'ovante lavoro di Blatto con
 perfezionato, e travagliato a domine come l'arte richie:
 da, ad a norma della nota esibita delli d.^o Contro:
 anti si della loro qualita che delli ritratti, prezzi, e che
 sara piu agiudi ragittato, e conservato nelli miei atti,
 il che tutto servit doubo p.^o la nuova Capella di S.^o Vinten:
 zo che fabricat devasi in Blatto; con condizione
 cosi concordandosi alla parte di far abbinare li d.^o
 lavori perfezionati che saranno, e cosi li prezzi delli ma:
 dani dal luto d.^o Sr.^o Spirio Mojzanovich di Travi,
 e al caso il d.^o Sr.^o considerasse alli lavori di mo:
 gior prezzo di quanto nella nota sono calcolati, e li
 Sr.^o Copi simul, et in solidum si obliano pagare tutto
 qual di piu che sara candidato dal d.^o Sr.^o atten:
 tendo a cio. Cio Savicich suo sempre nome di d.^o
 minuire in prezzo quello folla craduto p.^o acquisto dal
 d.^o Sr.^o Mojzanovich. Evolutando allo Natal n.º 9.º in:
 tavuait di approvata d.^o lavoro perfezionato alla ri:
 ue dal sceglio Varnich in parte li Sr.^o maggio p.^o

Detalj ugovora o gradnji kapele sv. Vincence u Blatu iz 1800. godine

»Mučenje sv. Sebastijana« iz crkve sv. Mihovila u Münchenu.¹² Plošno slikani likovi, bljedunjavog inkarnata, nelogičnih nabora posve su u suprotnosti s težnjom k baroknoj pompoznosti ove »neobarokne« pale sirova tonaliteta.

Treća slika bila bi oltarna pala iz kapele sv. Bartula u Lumbardi.¹³ Pet godina prije slikanja oltarne pale u Borju, Spaso Foretić dobiva dozvolu da slika grb Habsburške Monarhije na pretorijalnom uredu u Slanome.¹⁴ Foretiću se 1835. platila i izrada katafalka u dubrovačkoj prvostolnici.¹⁵

Spaso Foretić, koji je nosio isto ime i prezime svog pretka graditelja mjesne lože u Blatu iz 1700. godine, autor je velike oltarne pale iz sakristije župne crkve Svih svetih u Blatu. Radi se o velikoj oltarnoj pali s danas uklonjenoga oltara sv. Jurja.¹⁶ Prvotna barokna oltarna pala stradala je i nju je potom zamijenila nova kasnobarokna oltarna pala, da bi i nju na istom oltaru nadomjestila oltarna pala

¹² G. Gamulin, »Kopija po Hans von Achen u i Alessandru Paduanu u galeriji Benka Horvata«, *Peristil*, 1, Zagreb, 1954., 154-156.

¹³ V. B. Lupis, »Pabirci za korčulansko XIX. i XX. stoljeće«, *Godišnjak grada Korčule*, 1, Korčula, 1996., 129.

¹⁴ *DAD*, OGU, 1836., br. 14.

¹⁵ *DAD*, Presidijalni spisi OPD, kut. 55, br. 233.

¹⁶ V. B. Lupis, o.c., 2005., 129; Autor je ispravio svoje ranije mišljenje, zasnovano na letimičnom pregledu umjetnine u neosvijetljenoj sakristiji, tada je datiravši na osnovu arhivskih izvora u XVII. stoljeća. (vidi, isti, »Prilozi poznavanju sakralne baštine Blata«, *Blato do kraja 18. stoljeća*, sv. 2, Blato, 2004., 171)

Oltarna pala sv. Jurja Spasa Foretića

Spasa Foretića skromnih likovnih mogućnosti. Prethodnica Foretićevoj oltarnoj pali po svemu sudeći bila je oltarna pala Giovannija Carla Bevilacque (1775.-1849.), a to doznajemo iz umjetnikove *Autobiografije*, gdje umjetnik navodi: »Per le Chiese Parochiali di Curzola in Dalmazia, una Palla con S. Giorgio a Cavallo che uccide il Drago«. ¹⁷ Pošto se jedino u Blatu na Korčuli nalazio oltar sv. Jurja u jednoj od župnih crkava na otoku Korčuli tog vremena, opravdano predpostavljamo da je druga po redu oltarna pala na ovom oltaru upravo bila djelo ovoga kasnobaroknoga mletačkog slikara, a nesumnjivo je ona kao oštećena bila predložak za Foretićevu sliku. Danas prljava oltarna pala umnogome je nečitljiva, a u središtu dominira lik sv. Jurja na konju kako gazi zmaja rastvorenih žvala, a u pozadini je siluta oslobođene djevice. U donjem desnom kutu nalazi se natpis: »S. FORETICH/ ANNO DOMINI/ MDCCCXX(?)«. ¹⁸ U maniri kasnobarokne kompozicije, posve odvojeno od donjega ikonografskog prizora nalaze se dva pokleklata lika u molitvi: sv. Dominik i sv. Frano Asiški, na pozadini žućkaste boje. Cjelokupni dojam ove oltarne pale niska je likovna razina umjetnika koji je oponašao barokne uzore, a da očito nije imao sustavnu likovnu izobrazbu. Skučeni kolorit, plošnost likova, široki namazi kista i neproporcionalnost, što u blatskom primjeru

¹⁷ R. Tomić, »Dopune slikarstvu u Dalmaciji (Baldasare D'Anna, Antonio Bellucci, Antonio Grapinelli, Giovanni Battista Augusti Pitteri, Giovanni Carlo Bevilacqua)«, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 29, Zagreb, 2005., 183.

¹⁸ Točna godina nije čitljiva, jer je posljednji rimski broj skriven okvirom.

najočitije dolazi na vidjelo kod lika sv. Jurja malene glavice nesrazmjerne tijelu. Ponekad nas umjetnik iznenadi kvalitetom - muskulaturom prednjih nogu konja, ali rezimirajući možemo potvrditi sve ranije tvrdnje izrečene za oltarnu palu iz bratovštine sv. Roka u Korčuli.

U župnoj crkvi u Blatu čuva se još jedna oltarna pala iz prve polovice XIX. stoljeća. Pri dnu crkvene lađe, desno od glavnoga zapadnog ulaza u župnu crkvu, nasuprot oltaru sv. Roka (nekoć oltar sv. Vinka Fererskog) smješten je oltar sv. Josipa.¹⁹ Ovaj je oltar utemeljio svojom oporučnom željom od 26. VII. 1687. Ivan pokojnog Ivana Žanetića, čiji je sin krsnim imenom Frano, a redovničkim Ignacije Žanetić bio ugledni isusovac rođen u siječnju 1667. u Blatu.²⁰ Ignacije Žanetić vjerojatno je poklonio križni put njemačko-austrijskog grafičara Johanna Andreaesa Pfeffela župnoj crkvi u Blatu.²¹ Među brojnim legatima Ivana Žanetića - bogatog Blačanina valja nabrojiti najvažnije kojima ostavlja novac: novutemeljenom dominikanskom samostanu Gospe od Rozarija u Vignju, franjevačkim samostanima Gospe od Anđela i na Badiji, te dominikanskom samostanu sv. Nikole u Korčuli, bratovštini Svih svetih u Blatu, bratovštini Svih svetih u Korčuli, bratovštini Gospe od Ruzarija u Blatu. Doslovno u svojoj oporuci veli: »(...) fatto, et erretto un Altare nella Chiesa Parochiale di d.a Villa, et portatis s.a la Pala L'Imagine della B. V. del Carmeris, et Sant Jseppo di spesa in .tto di ducatti doi cento (...)«.²²

¹⁹ Sv. Vinko Fererski, čiji je ikonografski simbol – oganj, simbolizira ognjicu kao uzrok smrti, stoga je ovaj dominikanski svetac zazivan protiv kuge. (Vidi: S. Mason Rinaldi, »Le immagini della peste nella cultura figurativa veneziana«, u *Venezia e la peste 1348/1797*, Venezia, 1980., 227)

²⁰ Arhiv Župnog ureda Blato, Matična knjiga rođenih – Blato (1634.-1680.), br. 2, 67. Na osnovi indicija *Paulinijeve povijesti*, gdje se isusovac Ignacije Žanetić naziva Frano, ustvrdili smo da je on mogao biti kršten 19. svibnja 1667. i da je bio sin Ivana pok. Frana Žanetića. U *Ljetopisu blatske plovanije do 1900. godine*, na str. 134.-135., koju je napisao učitelj Petar Kuničić, a očito na bazi *Paulinijeve povijesti* i pogrješnog čitanja došlo je do dubioze da je preminuo 1745. godine, i da mu je krsno ime bilo Marin. Isti se navodi: »(...) Curzola 1689. 28. Gennaro. Da Fiumme è arrivato il figliuolo del q. Zuanne Xanetich in abito da gesuita, (...)«.

²¹ Stupio je 14. listopada 1686. u novicijat u Leobenu, položio je profesiju, tj. četiri svečana zavjeta, 15. kolovoza 1704. Umro je 10. svibnja 1724. u Zagrebu u dobi od 57 godina, poslije plodonosnoga profesorskog rada. On je gotovo cijeli svoj nastavni vijek proveo kao profesor: filozofije, kazuistike, kanonskog prava i moralne teologije. Njegov je redovnički život bio vrlo dinamičan: 1693.-1694. Rijeka; 1690.-1692. Beč; 1693.-1694. Rijeka; 1695.-1698. Graz; 1699. Judenburg; 1700.-1702. Zagreb; 1703.-1706. Dubrovnik; 1707.-1708. Požega; 1709.-1711. Pečuh; 1712. Rijeka; 1713.-1714. Požega; 1715. Rijeka; 1716-1718. Pečuh; 1719.-1724. Zagreb; vidi: L. Lukács S.I., *Catalogus generalis seu Nomenclator biographicus personarum, Provinciae Austriae Societatis Iesu (1551 – 1773)*, Romae, 1987./1988., sv. 3, 1884.; *DAD*, Arhiv Ameri (dalje A. A.), I – 10, br. 381, *Povijest Korčule Antuna Paulinija (Istoria ecclesiastico-profana di Curzola che contiene anco le cose principali della Dalmazia, e varie disertazioni sopra diverse cose relative a Curzola)*, sv. 8, 136; Vinicije B. Lupis, *Križni put Johanna Andreaesa Pfeffela iz župne crkve u Blatu*, Blato, 2006., 1-32.

²² *DAD*, JBK, Testamenti Korčule (1593.-167.), 1538.; ŽAB, Administracija oltara sv. Josipa:

Antependij oltara barokni je i ukrašen kružnim intarzijama raznobojnog mramora, a retabl je nastao u domaćoj korčulanskoj radionici Antuna Jeričevića Labuda u prvoj polovici XIX. stoljeća, zamjenivši stari dotrajali drveni retabl iz XVII. stoljeća. Nažalost, stara je oltarna pala propala, na osnovu oporučne želje može se tvrditi da se na staroj oltarnoj pali nije nalazio lik sv. Dominika, jer je oporučitelj zaželio da se od ostatka novca nabavi sve potrebno za održavanje bogoslužja i da se na ovom žrtveniku drži pjevana sv. Misa za Duše od Čistilišta. Ovom oltaru su brojni Blačani ostavljali legat, kao npr. Ivan Donjerković zvan Rusa 2. III. 1744. godine.²³

Biskupskim dekretom od 30. kolovoza 1838. broj 822 dubrovačkog biskupa poslije provedene vizitacije odlučeno je da se mora nabaviti nova oltarna pala i potrebni predmeti za liturgiju na oltaru Gospe Karmelske i sv. Josipa.²⁴ U istom spisu dubrovački biskup predložio je da se oltarna pala nabavi kod slikara Bogdanovića s Visa, koji je studirao slikarstvo u Rimu, a koji se tada nalazio u Dubrovniku. Zanimljiva je činjenica da Blačani nisu poslušali biskupovu preporuku, nego su se odlučili nabaviti oltarnu palu kod kvalitetnoga mletačkog slikara. Prilikom narudžbe oltarne pale nabavljena je i nova oprema oltara po predloženim troškovnicima.²⁵ Još je 1830. godine blatski pleban don Frano Dominik Bačić tra-

Copia tratta dal Testamento, e codicillo di q.m Zuanne Zanetich vecchio

Omissis aliis.

Item dise attrovassi avere alcuna somma di denaro, la quantità dal quale dichiarata in una nota, che sarà occlusa presente codicillo, la quale vuole, che Marino suo fiolo abbia, e conseguisca nella intiera quantità quando ripatriasse nel spazio d'anni sei prossimi venturi. Altrimenti sia con essi fatto, et eretto un'altare nella Chiesa Parrocchiale di questa Villa, potavi sopra la palla l'immagine della Beata Vergine di Carmini, e San Iseppo di spesa in tutto di ducatti doicento, et il rimanete del denaro sia .o..o, e dato a livello, e col pr.o d'esso fatta celebrazione sopra esso Altare cadaun mese perpetuis temporibus una messa al conto per l'anime del Purgatorio le più bisognose, e con resto d'esso obre quanto si spendisse per li necessarij indumenti dall'altare celebrante tante messe basse quinta la sua intenzione perpetuis temporibus ut supra, e col mezzo d'un religioso, che paresse ad esi suoi Commisarij, rimettendo la quantità dell' elemosina a loro arbitrio. Dopp la morte de' quali intende, e vuole siano dalli SS.i: Sindaci, e Procuratori di questa Villa, che pro tempore saranno, alatti altri Commisarij, così peccassivamente in perpetuo, afin intiera, e pontualmente resti eseguita questa sua pia Ordinazione Omissis.

Santo Carmini Load.e: ho copiato, sottoscritto, e sigillato.

²³ DAD, JBK, Antun Letis (1715.-1758.), 156.

²⁴ ŽAB, Beneficij Žanetić, dopis Ambroza Kapora i Jakova Andrijića od 8. III. 1839.

²⁵ ŽAB, Beneficij Žanetić:

Specifica delle spese da incontrarsi pell'accomodatura dell' Altare della B.ta Vergine del Carmeni, e San Giuseppe sito nella Chiesa Parrocchiale di Blatta su questa Isola, e pell'acquisto della nuova palla, e dagli indumenti dell'Altare medesimo, appoggiata e relativi fabbisogni.

1: Palla dell'Altare della Beata Vergine del Carmeni, e San Giuseppe, sito nella Chiesa Parrocchiale di Blatta fior. 200. I. Lettera 3: Settembre 1838: dal Pittore Gio: Battista Carrer contenta il fabbisogno pella palla, ed il suo prezzo, 2: Accomodatura dell'altare sudetto, e due cornici, una della Palla, e l'altro per sostenere le tovaglie dello stesso Altare, ed altre

Oltarna pala Gospe od Karmena sa sv. Josipom i sv. Dominikom Giovannija Battiste Carrera iz 1838. godine

žio nabavu potrebnih liturgijskih predmeta za oltar i nabavu nove oltarne pale, jer je stara bila dotrajala i oštećena od voštanica.²⁶ Dakle, crkvinarstvo Svih svetih u Blatu 1838. godine naručilo je u Mlecima kod slikara Giovannija (Gian) Battiste Carrera novu oltarnu palu sv. Josipa.²⁷ Lučno svedena pala prikazuje u donjoj zoni poklekli lik sv. Dominika, raskriljenih ruku i pogleda uprtog u pravcu Gospe od Karmena, smještene na oblaku. Ispred sv. Dominika na tlu je naslikan ljljan – ikonografski slimbol čistoće, kako i sam umjetnik piše u svojem pismu Blačani- ma. Nasuprot sv. Dominiku stoji uspravljeni lik sv. Josipa, koji svojim pogledom korepondira s gledateljima, pridržavajući lijevom rukom plašt, a desnom noseći raspupali štap. U pozadini donje zone oltarne pale naslikan je brdoviti krajobraz

due piccole per sacri convivi fior 11: 38, II. Fabbisognio 3: Febbrajo 1939: del Falegname per l'accomodatura dell' Altare di ledno, e per le cornici necessarie, 3. Due tovaglie con merli per l'altare sudetto fior 9: 42: III. Fabbisognio 30: genajo 1839: del sana per due tovaglie per l'altare medesimo, 4: Quattro candellieri di legno argentato, quattro vasi per palme, e quattro palme, fior 19, IV. Fabbisognio dal venditore e conoscitore da'prezzi Gregorio Delich 8. Marzo 1839. per quattro candelieri, quattro palme, e quattro vasi per le medesime, 5: una coltrina di tela turchin per Settimana Santa, fior 3: 24, Fabbisognio 30: febrajo 1839. del Sante per una coltrina per Settimana Santa, 6: Accomodatura di una crocetta di ottone dell'altare medesimo, fior 1: VI. Fabbisognio 23: Febbrajo 1939: dal gettatore per accomadatura di una crocetta di ottone. Curzola li 8: Marzo 1839:

Ambrogio Capor Giacomo Andrych
N.m 3463, Visto, e ridotto a fini 244: 44

.....

Dall' I. R. Ragionerua provle.

Zara, 9 aprile 1839.

²⁶ ŽAB, Administracija oltara sv. Josipa, dopis blatskog plebana Frana Dominika (Dinka) Bačića od 30. srpnja 1830. godine.

²⁷ ŽAB, Administracija oltara sv. Josipa:

Avendo considerato la Pala nella sua grandezza e forma propostami da eseguire per la Chiesa di Blatta, che rappresentar deve la Beata Vergine col Bambino in braccio in sua gloria sulle nubi ed ai piedi San Giuseppe col suo baston fiorente, e San Domenico col giglio simbolo di sua purità con altri accessioni ad undipresio nelle altitudini indicate dalla lettera del signor Ostoich, e consistente anche le spese occorrenti per tela, colori fine, olio, vernice ec nonche di una cassa, eccettuato il posto. Onde collocarla e trasportarla senza pericolo restringo la mia domanda (avendo riguardo alla riflessioni intorno alla spesa dal sign.o Capor) a soli due cento fiorini, cioè austriache lire seicento. Nel caso adunque che mi venisse confermato l'ordinazione i patti che propongo sono i seguenti, che sono i soliti. Io sarò in dovere di dar la Pala compiuta circa sei mesi doppo stabilito il contratto, ed in fine dar un certificato di colaudò dell'opera dei professori di questa I.R.a Accademia di Belle Arti. Ed i Comitenti sasano in dovere di dami il prezzo che verà convenuto in tre eguali rate, cioè la prima mi sarà contata al momento della sottoscrizione del contrato, l'altra alla mettà del lavoro (per la qual caso darò certificato dei detti professori) e l'ultima me lo darano alla consegna dell'opera a queste condizioni dumque spero di poterli far contenuti di avermi onorato di tale commissione.

Venezia li 3. Fbr.o 1838.

Gio: Batt.a Carrer
Pittore

iznad kojeg se na plavom nebu nalazi sivkasti oblak na kojem je u žutom svjetlu postavljen sjedeći Gospin lik. Oltarna pala odražava ugledanje na kasnobarokni klasicizam, najbolje očitovan u liku sv. Josipa, diskretnog i suptilnog kolorita. Mletački se slikar obvezao da će sliku izložiti pred komisijom profesora mletačke akademije. Slikar Carrer (Cavalier, Treviso, 1800. – Gorgo al Monticano, Treviso, 1850.), čiju je biografiju 1868. godine napisao Filippo Draghi, navodi da je siromašni mladić pod financijskom patronatom obitelji Guizzetti upisao mletačku L'Accademi di Belle Arti. Jedan od profesora bio mu je Teodoro Matteini. Godine 1821. pristupio je u slikarsku bratovštinu, a u vremenskom razdoblju od 1823.

Detalj oltarne pale - glava sv. Dominik

do 1829. bio je nagrađivan na Mletačkoj akademiji. Njegovo slikarstvo nosilo je tradiciju carpacceschnih i bellinijanskih modela. Godine 1832. u sekciji Scuola di Prospettiva na godišnjoj izložbi izložio je jedan portret i oltarnu palu Mrtvi Krist na Gospinim grudima. Radove je povoljno ocijenio Pietro Chevalier (1795.-1864.), poznati grafičar i dizajner svojega doba. Još mu je dvadesetih godina XIX. stoljeća bila naručena stropna slika Bezgrješne za crkvenu lađu Santa Maria delle Grazie San u Trovasu kraj Pregaziola. U istoj je crkvi naslikao i oltarnu palu Gospe od Ruzarija na prvom desnom bočnom oltaru. Kompozicijski je ova oltarna pala bliska blatskoj, a lik sv. Dominika neodoljivo svojom impostacijom i morfologijom podsjeća na lik istog sveca u Blatu. Ispružene ruke u pravcu Bogorodice, smještene u gornjoj zoni slike na oblacima, lik sv. Dominika tvori poveznicu dvaju likovnih zona, kao što je i slučaj na blatskom primjeru. Carrer je bio zadužen da od 1800. do 1820. godine skrbi o oslikavanju unutrašnjosti Crkve Santa Maria

delle Grazie. Godine 1822. naslikao je oltarnu palu Gospe od Ruzarija za župnu crkvu u mjestu Monigo kraj Trevisa. Godine 1835. za padovanskog naručitelja realizirao je palu Svetog Ivana Krstitelja. Za glavni oltar »Chiesa Vecchia« - crkve u mjestu Postioma kraj Trevisa naslikao je 1840. godine oltarnu palu sv. Jurja na konju s zmajem, koju su likovni kritičari ocijenili kao vrlo dobru. Tih godina naslikao je i oltarnu palu sv. Antuna Padovanskog za crkvu sv. Leonarda u Trevisu. Na izložbi Accademie di Belle Arti u Mlecima 1845. izložio je sliku Prisposoba o Samaritancu, a 1846. izložio je Bogorodicu koju je otkupio grof Girolamo Suga. Tijekom 1847. umjetnik je slikao dvije oltarne pale: sv. Tomu od Centuarija i sv. Romana za župnu crkvu u Ponte di Piave, obje umjetnine su stradale tijekom I. svjetskog rata. Za župnu crkvu u Zensonu po narudžbi obitelji Petich naslikao je Gospu od Rozarija između sv. Antuna i sv. Ljudevita Gonzage. Ostali umjetnikovi radovi sačuvani u području Trevisa u već spominjanoj crkvi Gospe u Preganziolu, gdje se nalaze ranije spomenuta platna Bezgrješnog Začeca na stropu i oltarna pala Gospe od Rozarija na bočnom oltaru, kao i danas uništena (1996. godine), stropna slika Mučeništva sv. Gervazija i sv. Protazija²⁸ u San Trovasu u istom mjestu Preganzolu. Upravo oltarna pala Gospe od Rozarija s likom sv. Dominika iznimno je bliska blatskoj umjetnini. Sv. Dominik iz Blata ponovljen je na oltarnoj pali u Preganziolu, glave mladog muškarca, duge kose s tonzurom i bradom, dok je lik Bogorodice različit. Carrer je autor portreta i slika sakralnog sadržaja za obitelji s istog područja: Giuzzetti, Albrizzi i Angeloni-Barbiani, koje su pratile njegov likovni razvoj. Na izložbi L'Accademie di Venezia 1850. godine umjetnik je izložio jedno platno s temom Bogorodice, uskoro 12. studenog iste godine, preminuo u Gorgo al Monticano.²⁹

Blatska oltarna pala nastala je u zreлом razdoblju ovog mletačkog umjetnika koji je rođen u postmletačkom razdoblju, kada su nestali veliki naručitelji sakralnih tema. Carrer je svoje slikarstvo prilagodio novonastalim prilikama, odnosno potrebama mletačkog patrijarhata. Njegova pojava u jednoj crkvi novoorganizirane Dubrovačke biskupije, nastale na temeljima ukinute nadbiskupije i tri biskupije (korčulanske, stonske i trebinjsko-mrkanske), govori o upućenosti u likovna kretanja i o najkvalitetnijim slikarima sakralnih tema tog vremena u Mlecima. Carrer je svojim akademizmom i kasnobaroknom kompozicijom oltarne pale s korektno naslikanim likovima bio privlačan da ispuni prazninu na polju sakralnog slikarstva u Dalmaciji. Dubrovnik više nije bio glavni grad jedne malene državnice, već središte jednog od četiri okruga Kraljevine Dalmacije i osiromašeni peri-

²⁸ Zaštitnici grada Milana.

²⁹ C. Tonini, Natuknica Carrer Giovanni Battista, *La pittura nel Veneto, L'ottocento a cura di G. Paranello*, sv. III, Milano, 2003., 682; G. Wiedmann, Natuknica Carrer, Giovanni Battista, *Allgemeines Künstler Lexikon. Die Bildenden Künstler aller Zeiten und Völker*, XVI, München – Leipzig, 1997.; R. Binotto, *Personaggi illustri della Marca Trevigniana*, Treviso, 1996., 151-152; F. Bizzotto, *I Diari di Emmanuelle Antonio Cicogna*, Venezia Arti, Venezia, 1988., 83.; L. Coletti, *Catalogo delle cose d'arte e di antichità d'Italia*, Rpo, 1935., 289-290; A. Moschetti, *I danni ai monumenti e alle opere d'arte delle Venezia nella Guerra Mondiale MCMXV – MCMXVIII*, Venezia, 1932., 203, 379; F. Nani Mocenigo, *Artisti Veneziani del secolo XIX*. Note ed appunti, Venezia, 1898., 12.

ferni grad prostranog Habsburškog Carstva, koji nije mogao zadovoljiti potrebne lokalnih naručitelja. Blatska sredina našla je snage u tim skučenim prilikama da nabavi kvalitetno slikarsko djelo za svoju sredinu, obogativši ukupni likovni fundus dubrovačkog kraja tog vremena.³⁰

U Blatu se čuva još jedna kvalitetna oltarna pala nastala u Mlecima prvih godina treće četvrtine XIX. stoljeća. Na vrhu brežuljka Veli učijak danas se nalazi barokna crkva sv. Vida.³¹ U *Directoriumu* biskupa Teodora Diedo 1612. godine spominje se kao Gospina crkva zvana sv. Vida: »(...) In Capella B. Maria d.ta s.ti Viti in Monte (...)«. ³² Također se u jednom prijepisu Paulinijeve povijesti iz Državnog arhiva u Dubrovniku ova crkva navodi kao: » (...)S. Maria, e S. Vito nel Casal di Blata(...)«. ³³ Put do ove crkve na Velom učijaku započeo se graditi 1839. godine za vrijeme vicesindika Petra Šemana. Projekt ceste očito je izradio mjer-nik Josip Zmajić (još poznatiji kao minijaturist i slikar), jer je on 1839. izradio nacrt stanja terena s presjecima uz crkvu sv. Trojstva i terena Katarine udove Ivana Petkovića Lovca. Uslijed četverogodišnjeg spora otegli su se radovi, i kako se iz današnjeg stanja da zaključiti, nikada nije provedena zamisao da cesta prolazi istočno od crkve, koja bi se tako našla na jednom prometnom otoku.³⁴

Crkvu sv. Vida je za svoje posljednje počivalište odabrao Blačanin, Marko Kalogjera, splitsko-makarski biskup.³⁵ Biskup Marko Kalogjera također je zaslužan za prijenos tijela bl. Marka Tvrdeića u Pupnat 1877. godine.³⁶ On je u središtu crkve izradio svoju grobnicu s nadgrobnom pločom u neorenesansnom stilu sa sepulhralnim motivom.³⁷

³⁰ AŽB, Administracija oltara sv. Josipa

³¹ M. Gjiivoje, *Otok Korčula*, Zagreb, 1968, 346.

³² ŽAK, *Directorium*, o.c., 48.

³³ DAD. A.A., I – 16, br. 554.

³⁴ DAD, Okružno poglavarstvo Dubrovnik, kut. 749., IX/VI – Strade, 8059./1359. Da je pravna država tada funkcionirala, potvrđuje činjenica da je udovici Katarini Petković isplaćena materijalna naknada od 12, 23 fiorina u svrhu štete za uzurpirani vrt prilikom gradnje prilazne ceste crkvi sv. Vida.

³⁵ U vrijednoj obiteljskoj zbirci Petra Kalogjere – potomka biskupa Marka – čuva se mnogo uspomena, među kojim treba posebno istaknuti portret kojeg je izradio bečki slikar Hampel. Marko Kalogjera rođen je u Blatu 7. prosinca 1819., dok je zaređen 27. kolovoza 1843. godine. Jednu godinu služi kao kapelan u Luci Šipanskoj, potom je pet godina kancelar biskupije, te kroz 1850. godinu služi u župi Mandaljena. Nakon toga, 1851. – 1852. radi u sjemeništu, a 1853. postaje profesor u Zadru, gdje ga je 1856. zateklo imenovanje biskupom u Kotoru. U Kotoru je obnovio »Bokeljsku mornaricu«, obnovio mnoge crkve. Nakon deset godina upravljanja kotorskom biskupijom, imenovan je biskupom u Splitu, gdje utemeljuje biskupsku palaču i zakladu svetih Ćirila i Metoda za glagoljaše. Bio je narodnjak te je prijateljvao s don Mihovilom Pavlinovićem. Nadbiskupijom splitskom upravljao je do svoje smrti 4. prosinca 1888. godine.

³⁶ DAD, A.A., I – 17, br. 573. Dva pisma splitskog biskupa Kalogjere oko prijenosa tijela bl. Marka Tvrdeića u pupnat, načelniku Rafaelu Arneriju sa konceptom njegova odgovora.

³⁷ Na vrhu nadgrobnog natpisa nalazi se biskupski grb Marka Kalogjere s biskupskim fanonima, isprava kao biskupski grb je odobren 1856. godine. (Vidi: Carl Georg Friedrich

Kameni barokni oltar arhitektonskog tipa s lučno svedenim zabatom izradio je korčulanski klesar Mato Jeričević Labud, koji je ugovorio njegovu gradnju 7. III 1790. godine.³⁸ Iznad predoltarnika ukrašenog firpasima mramora diže se oltarni retabl koji nose dva kamena stupa s pilastrima u pozadini. Atika je rastvorena suprostavljenim volutama stiliziranog akantusova lišća. Danas se na oltaru nalazi

Heyer vion Rosenfeld, J. *Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch in einer neuen, vollständig geordneten und reich vermehrten Auflage mit heraldischen und historisch – genealogischen Erläuterungen vierten Bandes, dritte Abtheilung Der Adel des Königreichs Dalmatien*, Nürnberg, 1873., 101., 58.) Ovaj grb nije uvršten niti u katalog izložbe Alene i Nevena Fazinić, *Korčulanski kameni grbovi*, Dubrovnik, 2000. Od blatskih grbova tu se nalazi samo grb obitelji Andrijić iz Blata pod rednim brojem 12. Natpis s nadgrobne ploče biskupa Kalogjere glasi:

HEIC
ANTE · DEI PARAE · VIRGINIS · ARAM
A · QUA
ILLUM · MATER · AD · STUDIA · MITTEBAT
ET · AD · QUAM
ILLUM · EX · STUDIIS · PIA · REDUCEBAT
MARCUS · CALOGERA
EPISCOPUS · SPALATENSIS · ET · MACARENSIS
OLIM · SALONITANUS
SEPULCHRUM · SIBI · ANNO · MDCCCLXXXVII.
PARATUM · VOLUIT
(Kristogram)
OBIIT · A · D · MDCCCLXXXVIII · DIE · IV · DEC
HIC · UBI · PRAEOPTARAT
IN · PACE · COMPOSITUS
PRAECIBUS · SUI · POPULI
COMMENDATUR

U slobodnom prijevodu bi natpis glasio: »Ovdje pored Gospina žrtvenika, koja je naša majka (učiteljica) i čijoj se milosti utječemo, Marko Kalodera, biskup splitski i makarski ili salonitanski grob 1887. sebi podiže, htijući mir, preseli se 4. prosinca 1888., ovdje gdje počiva u miru, brigom svoga naroda uvažavan«.

³⁸ ŽAB, 9.I., Libro a 1731. *Appartenente alla Chiesa di S. Vito*, 153: »(...) io soto scritto di auer mi (...) il inpegno di un Altare fare per una capela di san Vito pietra corzulana di otima qualita tuto lisa e lustrada come il marmo comforme il disegno da me il (...) fato cosa antipendio maciato com marmo per sua (...) mento il tuto mi sono acordato per zehini n.o 60 dico sesanta prometo di fare li Altare di quela grandeza tanto (...)»; Važno je napomenuti da je domaći altarista Mato Jeričević Labud sam napisao na šepavom talijanskom ugovor, dok je njegov stariji kolega altarista u Korčuli - Mlečanin Girolamo Picco bio nepismen. Ova činjenica nam dava jedno drugo svjetlo na djelatnost domaćih majstora koji su se trudili nabaviti stručnu literaturu, poput Ignacija Macanovića kako je u jednom od svojih posljednjih radova o Korčulanskoj bilježnici primjetio Cvito Fisković. U ovom radu sam se koristio s dan danas živućim korčulanskim nadimkom roda Jeričević u Korčuli, a to je Labud, a ne Labut kako se to moglo do sada susretati u znanstvenoj literaturi. U računskoj knjizi administracije ove crkve stoji: "(...) devo dar L 2928: contate al Protto Mattio Gerichieuch per l'Altare, a buona mano (...)«.

Oltarna pala sv. Vida Antoniette Brandeis iz 1881. godine

lučno svedena oltarna pala, djelo je mletačke slikarice češkog podrijetla Antoniette Brandeis Brandeis (1849., Miskovitz u Češkoj - Mleci, 1920.), iz 1881. godine, očito zamijenivši stariju propalu tijekom vremena.³⁹ Predmnijevamo da je ovu oltarnu palu nabavio splitski biskup Marko Kalogjera za crkvu u kojoj je odabrao vječno počivalište. Antonietta Brandeis, još zvana i Antonia Brandeisova, rođena u Češkoj, a većinu svog života provela je u Mlecima. Razvojem internacionalnog turizma u XIX. stoljeću, Mleci su postali popularno odredište likovne elite. Tijekom austrijske dominacije tu djeluju Eugene de Blaas i F. R. Unterberger, pa djelovanje jedne češke slikarice nas ne treba iznenaditi. Njezne slike bile su izvanredno popularne među turistima koji su sa sobom željeli ponijeti uspomenu grada na

³⁹ V. B. Lupis, o.c., 2005., 151 – 155.

lagunama. Slikarica je stvarala ne samo u Mlecima, nego i u Rimu i Firenci. Bila je učenica slikara Karela Javureka na praškoj Likovnoj akademiji, a u Mlecima na Akademiji Grigolettija i Molmentija. Isti Michelangelo Grigoletti (1801. – 1870.) bio je učitelj i Eugenija Moretti Laresea (1822.-1874.), autora dvaju uspješnih pala iz župne crkve u Vodicama, naslikanih u mletačkoj likovnoj tradiciji.⁴⁰

Ova cijenjena slikarica mletačkih pejzaža u maniri Canaletta i Grubaša, poznata je u likovnom svijetu po seriji slika prepoznatljivih motiva Mletaka i talijanskih gradova: »Il Molo«, »Piazza San Marco«, »Albergo dei Cappuccini«, »Veduta di Roma«, »Amalfi«, »Giardini Boboli«, etc. Njezina slika »Traghetto di San Geremia« čuvao se u Museo Rivoltella u Trstu. Još i danas njezine slike vrlo su cijenjene i često se sreću na aukcijama prestižnih europskih i američkih aukcijskih kuća (Sotheby iz Londona, Doly i Spanierman Gallery LLC iz New Yorka). U Detroit Institute of Arts čuva se »Scena iz Firenze« - podrijetlom iz kolekcije K.T. Keller. Kod Brandeisove osjećaju se reminiscencije na Tiepolovu paletu mletačkih vedutista i *en plein air*, razigran tehnikom mletačkih i firentinskih *macchiaola*. U njezinom je opusu razvidna blizina slikara - skupine Cà Pesaro, prepoznatljivih upravo po obdržavanju mletačkih tradicija, i slikanju mletačkih motiva i to ponajčešće Canala Grande. U njezinim pejzažima jasnije blizina slikarskog opusa Bartolomea Bezzija, Vittorija Bressanina, Tita Ettorea. U literaturi je bila poznata samo jedna oltarna pala, a korčulanki opus tako baca posve jedno novo svjetlo na umjetničko likovno stvaralaštvo.⁴¹

Oltarna pala iz crkve sv. Vida iz 1881.⁴² godine spada u prepoznatljivo zrelo razdoblje slikaričina opusa; vedrog kolorita, plenerističnog ugođaja, što je otvorio paletu južnjačkom suncu. Mleci su još uvijek snažno privlačili strane slikare, nudeći im neiscrpno vrelo inspiracije. Posljednja četvrtina XIX. stoljeća vrijeme je novog prepoznavanja barokne baštine, gdje su Tiepolove *macchie* i otvoren kolorit bili upravo ono moderno tog vremena. Monografija P.G. Molmentija *Tiepolo i Villa Valmarana* iz 1880. godine i slikarstvo Giacomo Favretta bili su ključni u otvaranju novog poglavlja mletačkog slikarstva i vraćanju korjenima, odbacujući hladni akademizam, nasljeđujući najbolje tradicije mletačkog slikarstva.

Ta tradicionalna struja vidljiva je u kompozicijskoj osnovi, gdje su u središnjoj osi postavljena na renesansnom tronu zaslonjenom ljubičastom draperijom Bogorodica s Kristom u naručju, obavijena modrinom plašta nad purpurnim skultima. Bogorodica i Krist drže ptičicu na rukama, aludirajući na omiljeni prikaz među mornarima Gospe od Crnog brda iznad Livorna, čija se inačica čuva u dominikanskom samostanu Anđela Čuvara u Korčuli, dominikanskom samostanu u Vignju, bratovštinskoj zbirci sv. Mihovila u Korčuli i u crkvi sv. Mihajla na

⁴⁰ K. Prijatelj, »Dvije pale Eugenija Moretti Laresea u Vodicama«, *Peristil*, 30., Zagreb, 1987., 139.

⁴¹ Thieme – Becker, *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*, XXV, Leipzig, 1931, 527; Flavia Scotton, »La pittura veneziana dell'ottocento nel lascito molmenti«, u: *Una città e il suo museo un secolo e mezzo di collezioni civiche veneziane*, Venezia (Bollettino, XXXX), 1988., 249-270.

⁴² U dnu slike nalazi se slikaričin prepoznatljiv potpis: »A. Brandeis Venezia 1881«.

Lapadu u Dubrovniku.⁴³ Svjetlosni efekt lomljave palucava svjetla na draguljima njihovih kruna biva kontrapostiran bjelinom čipke i Kristove puti koja na njoj počiva. Bogorodičin pogled upućen sv. Roku obavijenom tamnim hodočasničkim plaštem kao da svjedoči buduću pasiju njezinog Jedinorođenca. Suptilnost i fluid mistično zaleđenog trenutka ono je što nas sve više privlači promatranju ove slike. U njezinom prvom planu dominira poklekli lik mladog dječaka - sv. Vida, čija koža bljeska pastelnom bjelinom nevinosti, obavijena svijetlim plaštem, oslo-njen o mač – svoj svetački atribut. Inspiracija Silivestra Lege da ostvari čvrstu kompoziciju discipliniranim slikarstvom šarenih mrlja vidljiva je upravo u ovom svjetlosnom efektu.⁴⁴ *Sacra conversazione* produhovljene atmosfere mlada slikarica ostvarila je poletnim kistom. Smještena je u tek naznačenom pejzažu vrletnih gora izgubljenih u daljini vedrog nebosklona, a sve to pod vijencem raznobojna cvijeća.

Slikarstvo moderno po svojim rješenjima bit će blisko ostvarenjima šarene zagrebačke škole koja se javlja par godina kasnije u Hrvatskoj. Dosada nepoznata oltarna pala ove ugledne slikarice obogaćuje spoznaje o ranijem likovnom opusu neorenesanoga i neobaroknoga stila u tadašnjoj maniri prevladavajućeg akademskog historicizma. U susjednoj Smokvici nalaze se dvije druge oltarne pale od ruku iste umjetnice.

Danas se na bočnom baroknom kamenom oltaru u župnoj crkvi u Smokvici, koji je nastao u korčulanskim klesarskim radionicama XVII. Stoljeća, nalazi oltarna pala Gospe od Karmena sa sv. Rokom, sv. Apolonijom, sv. Lucijom i sv. Antunom Padovanskim. Oltarna pala izvedena je u tehnici ulja na platnu, a kompozicijski je osebujni kolaž mletačkog slikarstva, jer se među ostalim tu radi o slobodnoj kopiji Tizianove *Pale Pesaro* iz franjevačke crkve Dei Frari u Mlecima. S poznate Tizianove pale preuzet je lik Bogorodice opuštenog vela, ali bez Krista u naručju, kao i pojednostavljena pozadina slike s antičkom kolonom i uspravni lik sv. Ante Padovanskog. Sv. Lucija je tehnikom kolaža preuzeta iz Tintorettova likovnog opusa, a Sv. Roko blizak je slikarstvu Tiepolova učenika Francesca Fontebassa. U dnu oltarne pale nalazi se potpis: »ANTONIA BRANDEIS VENEZIA MDCCCLXXVII«.

U istočnoj sakristiji župne crkve čuva se i druga oltarna pala iste slikarice, što se prije nalazila iznad glavnog oltara. Na oltarnoj pali izvedenoj u tehnici ulja na platnu u gornjoj zoni je prikazano *Prikazanje Isusovo u hramu*, makar je ikonografsko rješenje bliže ikonografiji *Obrezanja Kristova* u maniri baroknog klasicizma, a u donjoj zoni nalaze se dva anđela svirača izvedena u belinijanskoj maniri. I ova oltarna pala poput ranije oltarne pale Gospe od Karmena izvedena je u eklektičkom historicističkom kolažiranju mletačke likovne baštine.

Tada je mlada slikarica Antonietta Brandeis izvela, likovno podosta korektno za svoje vrijeme, akademski hladno, dvije oltarne pale za otočku zajednicu,

⁴³ V. B. Lupis, »Zavjetne slike peljeških pomoraca u Italiji«, *Naše more*, 47 (5/6), Dubrovnik, 2000., 230-234.

⁴⁴ L. Arigoni, »L'Ottocento e il Novecento« u *La Pinacoteca di Brera*, Milano, 1991., 93; Telemaco Signorini »L'Ottocento«, u *La pittura Italiana*, Milano, 1997., 359.

naviklu da stoljećima sve složenije likovne potrebe traži u starom kulturnom centru u Mletcima. Mletci su u XIX. stoljeću izgubili su važnost kulturnog i likovnog središta Europe, izgubivši se u historicističkom provincijalizmu. Živeći na slavi prošlih vremena, ali se u drugoj polovici XIX. stoljeća zbiva preokret. Slikarica Brandeis svojim je slikama nadomjestila propale oltarne pale, uvrstivši Smokvicu u rijetka mjesta svojeg vremena na hrvatskoj obali s umjetnicama žena slikarica.

Isto tako blatska oltarna pala Antoniette Bandeis predstavlja drugu plenerističku fazu u slikarstvu u kojoj napušta zagasite tonove, oslobađajući se hladnih akademskih okova tijekom osamdesetih godina, prateći likovna gibanja na suvremenoj likovnoj sceni. Nadamo se da će se u budućnosti pojaviti cjelovita likovna monografija ove dopadljive internacionalne slikarice, zaslužne za istinsko obogaćenje hrvatske sakralne baštine juga pred pojavu dvaju južnjaka: Medovića i Bukovca.

Valja se samo prisjetiti činjenice da Vlaho Bukovac po povratku iz Francuske i Engleske 1888. godine otvara paletu i slika u duhu plenerizma svijetlom paletom i mekšim potezom kista. Tada nastaje tzv. »zagrebačka šarena škola«, koja po prvi put potvrđuje hrvatsku umjetnost u Europi.⁴⁵ Blatska umjetnina potvrđuje iznova da i provincija može nabaviti suvremeno djelo u trenutku kada se tek u Hrvatskoj pojavljuje likovni pravac dominantan gotovo dva desetljeća u prekomorskoj Italiji. Narudžba kod mlade slikarice – žene, govori još i više o otvorenosti otočne sredine bez predrasuda da nabave umjetninu kod još neafirmirane umjetnice.

Naše razmatranje o priložima poznavanju sakralne baštine Blata XIX. stoljeća završavamo zlatarskom temom, a to je ophodno raspelo kotorskog zlatara Bogdana N. Kaluđerovića, koji je izradio za bratovštinu sv. Vincence.⁴⁶ No, prije osvrta na ovu umjetninu treba se pozabaviti opusom zanimljivoga kotorskog zlatara aktivnog na prijelazu stoljeća.

Ovaj vrsni kotorski zlatar aktivan krajem XIX. i početkom XX. stoljeća jedan je od posljednjih predstavnika dalmatinskog zlatarstva, koji je poput stonsko-korčulanskog zlatara Vicenza Caenazza zadovoljavao potrebe lokalne sredine za liturgijskim predmetima od plemenitih kovina.⁴⁷ Upravo je u Orebiću za župnu crkvu radio popravak srebrne kadionice koju je 1866. godine izradio Vicenzo Caenazzo, a svoj zlatarski žig DK utisnuo je na ručki kadionice. U istoj crkvi izradio je dva manja (v. 29,5 x š. 7,5 cm.) srebrna svijećnjaka po uzoru na mletačke svijećnjake XVII. i XVIII. stoljeća s bazom u obliku krnje piramide s lavljim šapicama i stupnjevanim nodusom. Florealni motiv izveden je korektno, ali tvrdno modeliran, sukladan neostilskim likovnim kretanjima druge polovice XIX. stolje-

⁴⁵ V. Kružić – Uchytill, Vlaho Bukovac, *Enciklopedija Hrvatske Umjetnosti*, 1, Zagreb, 1995., 134.

⁴⁶ A. Fazinić, »Obredna i ukrasna srebrnina u župi Blato«, *Blato do kraja 18. stoljeća*, sv. 2, Blato, 2004., 203.-204. U ovoj objavi ophodno raspelo je pripisano nepoznatoj austrijskoj radionici potkraj XIX. stoljeća.

⁴⁷ V. B. Lupis, »Prilozi za zlatarsku obitelj Caenazzo iz Korčule«, *PPUD*, 33, Split, 1992., 565-574.; isti, »Iznova o zlatarskoj obitelji Caenazzo«, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 19, Zagreb, 1995., 123-131.

ća kada se posezalo u izbor motiva i prokušanih formi bez unutarnjeg organskog razvitka. I ove svijećnjake označio je svojim zlatarskim žigom DK.

U susjednoj Korčuli zlatar Kaluđerović izradio je manju viseću svjetiljku za bratovštinu Svih svetih. Okrugla posuda ukrašena je složenim prepletom vitica i lišća što prekrivaju cijelu površinu i okružuju tri medaljona. U prvom je natpis: MDCCCIXIV, u drugom CURZOLA, a u trećem: *Confraternita d'ogni santi e della buona morte*. Posuda prelazi u uski vrat, proširen u obliku zvonolika cvijeta. Rub otvora rađen je na proboj u sitnom lisnatom ukrasu. Zaobljeni poklopac drži tri lanca ovalnih segmenata, s kuglama u sredini. Lanci su na posudu pričvršćeni trima viticama, lišćem i cvijetom.⁴⁸ Radi se o vrhunskom radu zlatara Kaluđerovića, koji je providio s državnim žigom Monarhije (Luna u peterolistu), u upotrebi poslije 1866. godine i žigom DC u kvadratu i DK u kurzivu.

U Boki kotorskoj Kaluđerović je ostavio cijeli niz vrijednih umjetnina. Bogdan N. Kaluđerović iz Čeklića, posljedni predstavnik znamenite kotorske zlatarske tradicije (umro je 1944. godine), izradio je 1907., za tada upravo restauriranu kotorsku prvostolnicu pozlaćeni lik blažene Ozane za veliku srebrnu oltarnu palu sv. Tripuna.⁴⁹ Zlatar Kaluđerović izradio je ophodno raspelo u crkvi sv. Jeronima u Herceg Novom početkom XX. stoljeća (v. 93 x š. 44 cm) i označio ga je zlatarski žigom D(iodato) K(Kaluđerović) i natpisom na latinici: »Izradio B. N. Kalugjerović zlatar u Kotoru«. U crkvi sv. Nikole u Krašiću početkom XX. stoljeća izradio je ophodno raspelo (v. 86 x š. 46. cm) od djelomično pozlaćenog srebra, označivši ga svojim zlatarskim žigom i natpisom pisanim ćirilicom: »Izradi Bogdan N. Kaludjerović zlatar u Kotoru«. U crkvi sv. Roka u Donjoj Lastvi izradio je ophodno raspelo (v. 81 x š. 40 cm) od iskucanog srebra sa zlatarskim žigom, ali bez natpisa. Zlatar Kaluđerović uspješno se bavio restauracijom starijih umjetnina od plemenitih kovina, pa je tako uspješno restaurirao veliko barokno raspelo iz crkve sv. Matije u Dobroti (v. 70 x š. 34,5 cm). U restauratorskom zahvatu izradio je neobarokni nodus s kvalitetnim fitomorfim ukrasom, a na srebrnom okovu štapa utisnuo je zlatarski žig DK i godinu 1898. kada je izvršio popravak. Bogdan Kaluđerović također je restaurirao i renesansno ophodno raspelo (v. 64 x š. 31 cm) iz samostanske crkve sv. Klare u Kotoru koje je izrađeno u mletačkoj radionici »Albero d'Oro«⁵⁰, aktivnoj krajem XVI. i početkom XVII. stoljeća. Bogdan Kaluđerović sa starog raspela prenio je srebrne medaljone i Kristov korpus na novu srebrnu podlogu, ostali su izvorni bočni limovi, a svoju intervenciju potvrdio je zlatarskim žigom DK.

No, najveći ansambl liturgijskih predmeta ovoga plodnog zlatara s kraja XIX. stoljeća čuva se danas u franjevačkom samostanu Male braće u Dubrovniku. Radi

⁴⁸ Viseći svjetiljku je objavila Alena Fazinić kao djelo vjerojatno bečkog majstora. (vidi: A. Fazinić, »Srebrni svijećnjaci i svjetiljke korčulanskih crkava«, *Peristil*, 24, Zagreb, 1981., 128-129; ista, »Srebrnina, ukrasi i obredno ruho korčulanskih crkava od XV. do XIX. stoljeća«, *Zbornik 700 godina Korčulanske biskupije*, Korčula, 2005., 244.).

⁴⁹ N. Luković, *Blažena Ozana Kotorka jubilarno izdanje proslave 400 godišnjice smrti (1565.-1965.)*, Kotor, 1965., 120.

⁵⁰ P. Pazzi, *I punzoni dell'argenteria veneta*, Pula, 1992., 157.

Prednja strana ophodnog raspela Bogdana N. Kaluđerovića

se o cjelini deset nosača srebrnih palmi (četiri veća i šest manjih) izvedenih u neobaroknom stilu (v. 26 x š. baze 12, 2 x š. otvora 3,5 cm), u obliku srebrne vaze s jednostavnom kružnom bazom, strmo svedenom i konveksnim trbuhom, zdjelice ukrašene biljnim prepletom i medaljonima na kojim je urezana godina 1899. Vrat posude je konkavan, ukrašen istovjetnim tvrdo rezanim neobaroknim motivom i nizom stupnjevanih bordura s ovulusima. Hvatišta su izrađena tehnikom lijevanja u obliku biljne vitice koja u gornjem dijelu završava glavicom negroidnih crta lica. Vaze su označene zlatarskim žigom DK (Bogdan Kaluđerević) i austro-ugarskim državnim žigom s kraja XIX. stoljeća. Uz ove srebrne vaze čuvaju se i palme od posrebrene kovine iskucane po matrici. Metalni je list lovorovog oblika, s bokorima cvijeća u smišljenom prepletu, neobarokne forme. Skupinu neobaroknih srebrnih palmi kompletira i šest neobaroknih srebrnih svijećnjaka (v. 73, 5 x š. b. 28 cm), a oni nose natpis: »EX ULTIME VOLUNTATE JOAN MARIE SACER RAGUSINI DEI PARAE IMMAC DICATUM 1892«. Povodeći se za kasnobaroknim svijećnjacima mletačke manufakturne proizvodnje, Bogdan

Stražnja strana ophodnog raspela Bogdana N. Kaluđerovića

Kaluđerović je krajem XIX. stoljeća izradio seriju svijećnjaka s trostranim bazama u obliku krnje piramide na tri stilizirane lavlje šapice. Na bazi između tvrdih neobaroknih voluta su tri medaljona s prikazima Bogorodice, sv. Franje Asiškog i ranije spomenutim natpisom. Niz međuprstenova ukrašen je stiliziranim biljnim ornamentom. Svi svijećnjaci označeni su brisom čistoće srebra, državnim žigom i majstorskim žigom (DK). Bogdan Kalođera izradio je više svijećnjaka i visećih kadionica i za Korčulu i Orebić.

Ovaj dugi uvod bio je potreban jer se po prvi put u znanstvenoj literaturi piše o ovom nepravedno zapostavljenom velikom imenu dalmatinskoga zlatarstva iz razdoblja sutona zlatarskog umijeća. Upravo je Bogdan Kaluđerović izradio ophodno srebrno raspelo bratovštine sv. Vincence pod zaštitom Srca Isusova 1897. godine. Radi se o raspelu neobarokne forme (v. 58 x š. 36 cm.), izrađenom u tehnici iskucavanja, lijevanja, graviranja i cizeliranja. Srebrni lim pričvršćen je na drvenu podlogu, a iz središta izbijaju radijalno postavljene zrake. Na aversu se nalazio lijevani Kristov korpus renesansne forme, vrlo sličan korpusu s renesan-

snog raspela iz franjevačkog samostana sv. Klare u Kotoru kojeg je Kaluđerović popravljao. Radi se očito o skidanju kalupa u tehnici *cera perduta*. Na križistu reversa pričvršćen je srebrni reljef sv. Vincence s palmom mučeništva loše likovne kakvoće. Valjkasti držak ukrašen je spiralnom glatkom vrpcom, a međuplohe lisnatim ornamentom, oponašajući ukrase mletačkih ophodnih križeva XVII. i XVIII. stoljeća. Nodus je složenog tipa s donjim dijelom ukrašenim okomitim listovima, dok je središnji najširi dio oblikovan popu spljoštene kugle s lisnatim ornamentom i sa šest motiva cvjetova. Na glatkom medaljonu ugraviran je natpis: BRATOVŠTINA S. VICENCE 1897. Tom dijelu nodusa dodane su tri anđeoske glavice s krilima. Nodus je nastao ugledanjem na Kaluđeroviću znane umjetnine iz Dobrote i Kotora koje je popravljao i čije je detalje vješto kolažirao. Sama površina haste križa prekrivena je vijugavim cvjetnim viticama, a bočne strane srebrnim limom sa sitnim florealnim motivom. Na aversu u trilobama reljefi su simbola evanđelista, izvedeni unutar kružnica. Nažalost, simboli evanđelista niže su likovne kakvoće i čudno je što se autor nije poslužio kopiranjem starijih baroknih uzoraka, kako bi uskladio likovnu vrsnoću s Kristovim korpusom na aversnoj strani. Na križistu iznad Kristove glave pričvršćena je aureola oblikovana križnim motivom stiliziranih pupoljaka i titulus. Na reversnoj strani u trilobama nalaze se simboli evanđelista (u vrhu je anđeo – simbol sv. Matije umjesto lika sv. Ivana). Nosači ukrasnih traka križa su u obliku stiliziranih *rocaillesa* i velikih C vitica s florealnim ukrasom. Blatski križ nastao u Kaluđerovićevoj zlatarskoj radionici potvrđuje stoljetne kulturne i gospodarske veze Blata i Kotora, iz kojeg se više obitelji doselilo (poput obitelji Lipovac), ali i biskupovanja Marka Kalogjere u Kotoru. Ovaj je križ potvrdio ustrajnost blatskih naručitelja u domaćim radionicama usprkos sve agresivnijem reklamiranju velikih obrtničkih radionica liturgijskih predmeta iz Austrije i gašenja domaćih zlatarskih centara. Neobarokno raspelo uz sve likovne nesavršenosti spada u kvalitetnija ostvarenja Kaluđerovićeva opusa uopće.

Možemo zaključiti da je temeljitim pregledom sakralne baštine Blata i sustavnim arhivskim istraživanjima na svjetlo dana izišlo više važnih umjetnina i povijesnih činjenica. Prije svega, otkriće ugovora gdje se Ignacije Macanović navodi kao projektant kapele sv. Vincence baca posve novo svjetlo na njegov opus. Nabava oltarne pale kod lokalnog slikara Spasa Foretića potvrđuje kontinuitet lokalnih radionica, ma koliko one bile skromne. Narudžba oltarne pale za oltar sv. Josipa za župnu crkvu 1838. godine kod mletačkog slikara Giovannija Battiste Carrera i smjele narudžba oltarne pale za crkvu sv. Vida 1881. kod mlade slikarice Antoniette Brandeis govori o upućenosti blatske sredine u likovna kretanja Mletaka tog vremena. Nabava ophodnoga neobaroknog raspela kod kotorskog zlatara Bogdana N. Kaluđerovića za novoutemeljenu bratovštinu sv. Vincence zaokružila je naše promišljanje sakralne baštine Blata u svojoj cjelovitosti s notom tradicionalizma i ustrajnog kontinuiteta. Stalna skrb što boljemu i što ljepšem bez lomova u tradiciji konstanta su blatskog inventara sakralne baštine, srećom dobro potkrijepljeno arhivskim izvorima.

THE SACRED HERITAGE OF BLATO OF THE 19TH AND 20TH CENTURIES

Vinicije B. Lupis

The paper discusses new knowledge about the religious art heritage of Blato during the 19th and 20th centuries. Having recently discovered a contract for the construction of the Chapel of St Vincent, the author established that the author of the church was the distinguished Croatian Baroque master builder Ignacije Macanović. This paper also discusses the altarpiece of the local painter Spaso Foretić. On the basis of archival research, the altarpiece of St Joseph of the Parish Church in Blato is attributed to the 19th century Venetian painter Giovanni Battista Carrera, 1838. The altarpiece from the Church of St Vitus in Blato is described – the work of the Venetian woman painter Antonietta Brandeis of the 1980s, probably part of the donation of Bishop Marko Kalogjera. The processional crucifix of the Fraternity of St Vincent has been reattributed to the distinguished Kotor-based goldsmith Bogdan Kaluđerović, end of the 19th century.

SADRŽAJ - SUMMARY

JASNA JELIČIĆ - RADONIĆ, AVRELIA PRISCA AVRELIA PRISCA.....	5
TOMISLAV MARASOVIĆ - MARINA MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ, Sućidar u Splitu - Arheološka i onomastička istraživanja Sućidar a Spalato, Ricerche archeologiche e onomastiche.....	27
ARSEN DUPLANČIĆ, Tri srednjovjekovna spomenika iz Kaštela Three Medieval Monuments from Kaštela	49
STJEPAN KRASIĆ, Crkva i samostan sv. Dominika u Trogiru The Church and Monastery of St Dominic in Trogir	67
JOŠKO ĆUZELA - IVO ŠPRLJAN, Četiri bunara u renesansnom Šibeniku The Four Wells Cistern in Renaissance Šibenik	109
EMIL HILJE - LARIS BORIĆ, Tri kiparska djela iz zvonika sv. Krševana u Zadru Three Sculptures from the Bell Tower of St Chrysogonus in Zadar.....	131
SAMO ŠTEFANAC, Un dipinto di Biagio di Giorgio da Traù a Cesena Slika Blaža Jurjeva Trogirana u Ceseni	147
JOŠKO BELAMARIĆ, Prilozi opusu Nikole Vladanova u Šibeniku A Contribution to the Work of the Painter Nikola Vladanov (1443) in Šibenik.....	159
ZORAIDA DEMORI - STANIČIĆ, Prilog opusu Lovre Dobričevića An Addition to the Oeuvre of Lovro Dobričević	187
VANJA KOVAČIĆ - JADRANKA NERALIĆ, <i>Ymago angeli</i> trogirskog zlatara Tome Radoslavića <i>Ymago angeli</i> by Toma Radoslavić, Goldsmith from Trogir.....	199
NADA GRUJIĆ, Knežev dvor na Lopudu The Rector's Palace on the island of Lopud	237
IGOR FISKOVIĆ, Stup s Firentinčevim kipom Krista Uzašašća sred Trogira The Column with a Statue of the Ascension by Niccolò di Giovanni at Trogir.....	269

RADOSLAV BUŽANČIĆ, Prilozi za Nikolu Ivanova Firentinca u Splitu i Trogiru A Contribution to the Work of Niccolò di Giovanni in Split and Trogir ..	301
JASENKA GUDELJ, .Pulski biskup Altobello Averoldi - naručitelj umjetničkih djela Vescovo di Pola Altobello Averoldi come comittente delle opere d'arte..	315
AMBROZ TUDOR, Prilog poznavanju ljetnikovca Hanibala Lucića u Hvaru A Contribution to Hannibal Lucić Renaissance Villa in Hvar	341
RADOSLAV TOMIĆ, Anđeli u Vodicama, Sutivanu i Glavotoku The Angels in Vodice, Sutivan and Glavotok	363
ANA ŠVERKO, Prilozi trogirskoj klasicističkoj arhitekturi Contributions to the Architecture of Neo-Classicism in Trogir	375
DUŠKO KEČKEMET, Glavni oltar crkve sv. Dominika u Splitu The High Altar of the Church of St Dominic in Split	437
VINICIJE B. LUPIS, O sakralnoj baštini Blata XIX. i XX. stoljeća The Sacred Heritage of Blato of the 19 th and 20 th centuries.....	449

Prijevod sažetaka:

Graham McMaster (engleski)

i autori tekstova:

Marina Marasović-Alujević (talijanski)

Samo Štefanac (talijanski)

Jadranka Neralić (engleski)

Jasenska Gudelj (talijanski)

Lektura:

Elizabeta Garber

Mirko Sardelić

Fotografije:

Z. Atletić 468, 469

Z. Alajbeg 45

Ž. Bačić 44, 50, 53, 54, 60, 62, 81, 83, 85, 87, 88, 100, 153-155, 161, 173-177,
211-213, 215, 216, 275, 279, 281, 285, 297, 305-307, 441, 444, 445

J. Belamarić 167-169, 171

R. Bužančić 273, 302-305, 308, 309, 311

Z. Demori-Staničić 189, 190, 193

M. Drmić 366-370

J. Jeličić-Radonić 8-14

N. Grujić 239, 241, 247-249, 252-254, 257, 259-264

V. Kovačić 214, 217, 226, 306, 310

V. B. Lupis 459

V. Marković 364

T. Padovan 451, 454, 457, 463

I. Šprljan 113, 116, 124

A. Tudor 343, 347, 349, 351-353, 355, 357, 359

Državni arhiv Split 376, 399, 426, 429

Državni arhiv Zadar 414

Konzervatorski odjel u Splitu 97, 170, 217, 218, 225, 431, 433

Konzervatorski odjel u Rijeci 371-373

Muzej grada Trogira 386, 389, 391, 393, 395, 399, 401-405, 408, 411, 412, 416-
422, 424-426, 429

Crteži:

N. Jelaska 8, 11, 12

I. Šprljan 111, 114-116, 118, 120, 123, 126, 128

J. Marasović 31-34, 39, 40

D. Medvedec 244
D. i M. Stepinac 244
G. Vetma 245, 247, 250, 251, 256, 258
Institut za povijest umjetnosti, Zagreb 289
Zavod za fotogrametriju Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu 244

Tisak: Dalmacijapapir d.o.o. Split,
Naklada: 800 primjeraka

Tiskanje ovog broja novčano je pomoglo Ministarstvo kulture Republike Hrvatske
za 2005. i 2007. godinu

Tisak dovršen u kolovozu 2008.

Adresa uredništva:
Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel -
Split, Porinova 2, 21000 Split, Hrvatska (CROATIA)